CLASS : 12th Sr. Sec. (Academic) Code No. 2905

Series : SS-M/2016

रोल नं० | | | | | | | | | | | **SET : A**

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC

1st SEMESTER

(Only for Re-appear Candidates)

(Morning Session)

*समय : **2½** घण्टे]* *[पूर्णांक : **80***

- *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ **8** तथा प्रश्न **14** हैं।*
- *प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये **कोड नम्बर** तथा **सेट** को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*
- *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*
- *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*
- *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

www.mseducationtv.com

निर्देश :–

(i) प्रत्येकं खण्डमधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

(ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

(iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्डः 'क'

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत – $2 \times 4 = 8$

भारतदेशः आ पूर्वकालात् मृगपक्षिसङ्कुलयुक्तः प्रकृतिरमणीयः देशः एव। अत्र बहुविधाः दक्षिणः आसन्। तेषु अनेकाः जातयः इदानीं नामावशेषतां गताः। अन्याः काश्चन् पक्षिजातयः ईषत् परिवर्तनेन कथञ्चित् प्राणान् धरन्त्यः जीवन्ति। ते नामान्तरैः इदानीं परिचिताः भवेयुः। रामायणं तमसानदीतीरस्थयोः क्रौञ्चपक्षिणोः निनादैः एव आरभ्यते।

(क) भारतदेशः कीदृशः देशः आ पूर्वकालात् ?

(ख) अत्र कतिविधाः पक्षिणः आसन् ?

(ग) रामायणं कस्य निनादैः आरभ्यते ?

(घ) ईषत् परिवर्तनेन कथञ्चित् प्राणान् धरन्त्यः के जीवन्ति ?

www.mseducationtv.com

खण्डः 'ख'

(रचनात्मक-कार्यम्)

2. अधोलिखितेषु निबन्धेषु एकमधिकृत्य संस्कृतेन लिखत – 8

(क) मम विद्यालयः,

(ख) प्रातःकाल भ्रमणम्,

(ग) संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्।

खण्डः 'ग'

(पठित-अवबोधनम्)

3. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषायां व्याख्या कार्या – 4

अरण्यगर्भरूपालापैर्यूयं तोषिता वयं च। भगवति। जानामि तं पश्यन्ती वञ्चितेव। तस्मादितोऽन्यतो भूत्वा प्रेक्षामहे तावत् पलायमानं दीर्घायुषम्।

4. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषायां व्याख्या कार्या – 4

यावत्स्वस्थमिदं कलेवरगृहं यावच्च दूरे जरा,

यावच्चेन्द्रियशक्तिरप्रतिहता यावत्क्षयो नायुषः।

5. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि सम्पूर्णवाक्येन लिखत – $2 \times 2 = 4$

आलोकयतु तावत् कल्याणाभिनिवेशी लक्ष्मीमेव प्रथमम्। न ह्येवंविधमपरिचितमिह जगति किञ्चिदस्ति यथेयमनार्या। लब्धापि खलु दुःखेन परिपाल्यते।

www.mseducationtv.com

(क) अयं गद्यांशः कस्मात् पाठात् संकलितः ?

(ख) लब्धापि खलु केनपरिपाल्यते ?

6. अधोलिखितासु सूक्तिद्वयस्य भावं हिन्दीभाषायां लिखत – $2 \times 2 = 4$

(क) ततो भूय इव ते तमो य उ विद्यायां रताः।

(ख) शरद्घनं नार्दति चातकोऽपि ।

(ग) शरीरयात्रापि च ते न प्रसिद्ध्येदकर्मणः।

7. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुतः – $1 \times 2 = 2$

(क) अस्ति यद्यपि सर्वत्र नीरं <u>नीरज-राजितम्</u> ।

(ख) मरालस्य मानसं <u>मानसं</u> विना न रमते।

खण्डः 'घ'

(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)

8. भवभूति-कालिदासयोः ***एकस्य*** जीवनकृतिविषयकः संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषायां लेख्यः। 4

9. अधोलिखितेषु कस्यापि ***एकस्य*** संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषायां देयः – 4

(i) रघुवंशम्,

(ii) ईशावास्योपनिषद्।

www.mseducationtv.com

खण्डः 'ङ'

(छन्दोऽलङ्कार-परिचयः)

10. अधोलिखितेषु छन्देषुकयोरपि ***द्वयोः*** लक्षणोदाहरणौ संस्कृतभाषायां लिखत – $4 \times 2 = 8$

(i) गायत्री,

(ii) अनुष्टुप्,

(iii) इन्द्रवज्रा।

11. अधोलिखितेषु अलङ्कारेषु कयोरपि ***द्वयोः*** लक्षणोदाहरणौ संस्कृतभाषायां लिखत – $4 \times 2 = 8$

(i) यमकः,

(ii) रूपकः,

(iii) उपमा।

खण्डः 'च'

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

12. (क) गुणसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। 2

(ख) तत्पुरुष समासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। 2

(ग) कर्त्ताकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। 2

www.mseducationtv.com

(बहुविकल्पीय-वस्तुनिष्ठप्रश्नाश्च)

13. अधोलिखितदशप्रश्नानां प्रदत्तोत्तर विकल्पेषु शुद्धविकल्पं विचित्य उत्तर-पुस्तिकायां लिखत – $1 \times 10 = 10$

(क) 'श्रेयश्च' इति पदस्य सन्धिविच्छेदोऽस्ति –

(i) श्रेय + च (ii) श्रेयस् + च

(iii) श्रेयस + च (iv) श्रेयः + च

(ख) 'विपत्सु' अत्र का सन्धिः ?

(i) ष्टुत्व (ii) उत्व

(iii) चर्त्व (iv) विसर्ग

(ग) 'सुभारतम्' अत्र कः समासः ?

(i) तत्पुरुषः (ii) अव्ययीभावः

(iii) बहुव्रीहिः (iv) कर्मधारयः

(घ) 'कर्मफलहेतुः' इति पदस्य विग्रहोऽस्ति –

(i) कर्मफलानि हेतुः च (ii) कर्मफलानि हेतुः यस्य सः

(iii) कर्मफलानां हेतुः (iv) कर्मफलाय हेतुः

www.mseducationtv.com

(ङ) 'दर्शितः' इति पदे कः प्रत्ययः ?

(i) वच् + क्तः (ii) शतृ

(iii) णिच् + क्तः (iv) अत्

(च) 'अव + लिप् + क्त' अत्र निष्पन्नम् रूपमस्ति –

(i) अवलिप्तः (ii) आविलप्तः

(iii) अवलीप्तः (iv) अविलप्तः

(छ) 'दूयमानः' इति पदस्य प्रकृति-प्रत्यय-विभागः –

(i) दूय + मानः (ii) दु + शानच

(iii) दूय + वतुप् (iv) दूय + मतुप्

(ज) 'प्रलापेन' इत्यत्र का विभक्तिः ?

(i) द्वितीया (ii) चतुर्थी

(iii) षष्ठी (iv) तृतीया

(झ) 'शरीरम्' इति पदस्य पर्यायवाचिपदं वर्तते –

(i) गात्रम् (ii) कलुषम्

(iii) योगः (iv) हस्तम्

www.mseducationtv.com

(ञ) 'दुष्कृतम्' इति पदस्य विपरीतार्थकपदं वर्तते –

(i) आविष्कृतम् (ii) दूरीकृतम्

(iii) सत्कृतम् (iv) प्रत्याकृतम्

14. (क) निर्देशानुसारं रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत – 1 × 3 = 3

(i) 'हि + आत्मनः' अत्र निष्पन्नं पदम् .... अस्ति।

(ii) 'भाग्योदयः' इति पदस्य विग्रहः .... अस्ति।

(iii) 'नि + शम् + ल्यप्' अत्र सन्धियुक्तपदम् .... अस्ति।

(ख) अधोलिखितपदानां संस्कृतवाक्येषु प्रयोगः करणीयः – 1 × 3 = 3

(i) जनस्य,

(ii) नृपः,

(iii) तमसा।

www.mseducationtv.com